Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: **Helsingin käräjäoikeuden lausunto HE 4/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain 10 luvun sekä pakkokeinolain 6 ja 7 luvun muuttamisesta**

Aluksi

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla olisi tarkoitus panna täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/42/EU rikoksentekovälineiden ja rikoshyödyn jäädyttämisestä ja menetetyksi tuomitsemisesta Euroopan unionissa. Lisäksi esitykseen sisältyy säännös väittämis- ja todistustaakasta menettämisseuraamusta koskevassa asiassa. Helsingin käräjäoikeus suhtautuu esitykseen myönteisesti ja toteaa merkittävimmistä ehdotetuista muutoksista seuraavaa.

Hyödyn menettäminen

Voimassa olevan rikoslain 10 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan menetetyksi voidaan tuomita rikoksen tuottama taloudellinen hyöty. Pykälästä ei ilmene, mitä taloudellisella hyödyllä tarkalleen tarkoitetaan. Tämän vuoksi käräjäoikeus pitää hyvänä, että lakiin lisättäisiin selkeä määritelmä rikoksen tuottamasta taloudellisesta hyödystä. Esitetty määritelmä vähentäisi hyödyn käsitteeseen liittyneitä tulkintaongelmia sekä selkeyttäisi oikeuskäytännössä omaksuttuja linjauksia. Näin vältettäisiin myös direktiivin ja kansallisen lain väliset mahdolliset tulkintaongelmat.

Käräjäoikeus pitää lisäksi hyvänä esitystä edellä mainitun pykälän 4 momentin osalta, jossa olisi uutta sääntelyä kolmannelle osapuolelle siirretyn hyödyn menetetyksi tuomitsemisesta. Menettämisen edellytykseksi asetettaisiin se, että kolmas osapuoli on omaisuuden vastaanottaessaan tiennyt sen olevan tai vastaavan rikoksella saatua hyötyä tai kolmannella osapuolella on ollut perusteltu syy sitä epäillä taikka kolmas osapuoli on saanut omaisuuden lahjana tai muuten vastikkeetta. Menettämisseuraamus voisi kohdistua sekä luonnolliseen että juridiseen henkilöön. Käräjäoikeus pitää esitettyjä edellytyksiä riittävän yksilöityinä huomioiden erityisesti kolmannen osapuolen omaisuuden suojan.

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 650	Porkkalankatu 13	029 56 44200	029 56 44417	helsinki.ko@oikeus.fi
00181 HELSINKI	00180 HELSINKI			

Laajennettu hyödyn menettäminen

Käräjäoikeus puoltaa rikoslain 10 luvun 3 §:ssä tarkoitetun laajennetun hyödyn menettämistä koskevan säännöksen tarkistamista lieventämällä sitä niin, että rikoksesta tulee tyypillisesti seurata taloudellista hyötyä ja että menettäminen koskisi yleisesti rikollisesta toiminnasta peräisin olevaa omaisuutta. Käräjäoikeus yhtyy näkemykseen siitä, että muutoksilla olisi mahdollista entistä laajemmin torjua taloudellista hyötyä tuottavaa rikollisuutta ja tehostaa rikoksesta peräisin olevan omaisuuden menetetyksi tuomitsemista. Käräjäoikeus lisäksi yhtyy siihen, että niin sanottujen liipaisinrikosten luetteloa on laajennettava esitetyllä tavalla, jotta se vastaisi edellä mainitun direktiivin 5 artiklaa.

Menettämisseuraamusasian käsittely

Rikoslain 10 luvun 9 §:ään esitetty lisättävä säännös selkiyttäisi menettämisseuraamusasian käsittelyä lähtien siitä, että asia käsitellään sen syytteen yhteydessä, jossa tarkoitettuun rikokseen menettämisvaatimus perustuu ja että menettämisseuraamusta koskeva asia voidaan käsitellä myös erikseen. Käräjäoikeus toteaa, että esitetyt menettämisseuraamusasian käsittelyn edellytykset takaavat riittävästi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen niissä tilanteissa, joissa vastaaja on pois asian käsittelystä.

Esityksen mukaan lakiin lisättäisiin nimenomaiset säännökset väittämis- ja todistustaakasta. Säännös kantajana toimimisesta sekä kantajan todistustaakasta niistä seikoista, joihin hänen menettämisvaatimuksensa perustuu, vastaisi vakiintuneesti noudatettua käytäntöä. Jos kuitenkin kysymys olisi laajennettuna hyötynä menetetyksi vaadittavasta omaisuudesta, todistustaakka omaisuuden alkuperästä olisi vastaajalla. Vastaajan olisi siten menettämisseuraamuksen välttämiseksi saatettava todennäköiseksi, että omaisuus on peräisin muusta kuin rikollisesta toiminnasta. Käräjäoikeus yhtyy esityksessä olevaan näkemykseen siitä, että todistustaakan asettamista vastaajalle voidaan pitää todistustaakan jakoa koskevien yleisten periaatteiden mukaisena, sillä tietyn omaisuuden alkuperästä voi yleensä parhaiten esittää näyttöä se, jonka hallusta omaisuus on tavattu (esimerkiksi asiakirjoilla työnantajalta, verottajalta, pankilta tai vakuutusyhtiötä). Käräjäoikeus ei näe, että vastaajan oikeusturva vaarantuisi käännetyn todistustaakan vuoksi. Vastaajan on huomattavasti helpompi selvittää laillisen omaisuutensa alkuperä erityisesti silloin, kun kysymyksessä on hänen hallussaan oleva yleensä huomattava omaisuus. Kantajan näyttövaikeudet korostuvat, kun kysymys on omaisuudelle kertyneestä tuotosta tai kun rikoksesta peräisin oleva omaisuus on muuttanut muotoaan ehkä montakin kertaa tai kun omaisuuden laittoman alkuperän häivyttämiseksi on ryhdytty monimutkaisiin järjestelyihin esimerkiksi hyödyntämällä niin sanottuja veroparatiisivaltioita. Käräjäoikeus siten suhtautuu myönteisesti esitykseen niin sanotusta käännetystä todistustaakasta.

Lopuksi

Käräjäoikeus puoltaa kaiken kaikkiaan ehdotettuja muutoksia, jotka laajentaisivat mahdollisuutta tuomita rikoksesta peräisin olevaa omaisuutta valtiolle menetetyksi ja jotka selventäi-

sivät jo oikeuskäytännössä omaksuttuja linjauksia.

Lausunnon on valmistellut käräjätuomari Gisela McPherson.

Laamanni Tuomas Nurmi